TUNCELİ VİZYON PLANI

'MUNZUR'UN BEREKETİ'

KENTSEL VİZYON PLATFORMU

KENTSEL ViZYON
PLATFORMU

‘Kentsel Vizyon ile Kurgulanan Kentler’

NEF ve Kentsel Strateji tarafından kurulan
Kentsel Vizyon Platformu
kamu, sivil ve özel sektör işbirliği ile
- bölge
- kent
- mahalle

ölçeğinde çalışmalar yaparak, yeni planlama
yaklaşımı ve modellerini tartışmaya açmaktadır.

81 KENT ViZYON

www.kentselvizyon.org

“Tunceli Vizyon Planı”
Kentsel Strateji tarafından geliştirilen
kapsam ve içerik çerçevesinde,
A. Faruk Göksu ve Sıla Akalp’in
Stüdyo 33’te verdiği eğitimler sonucunda,
Burcu Ateş ve Özlem Özdener tarafından
hazırlanmıştır.

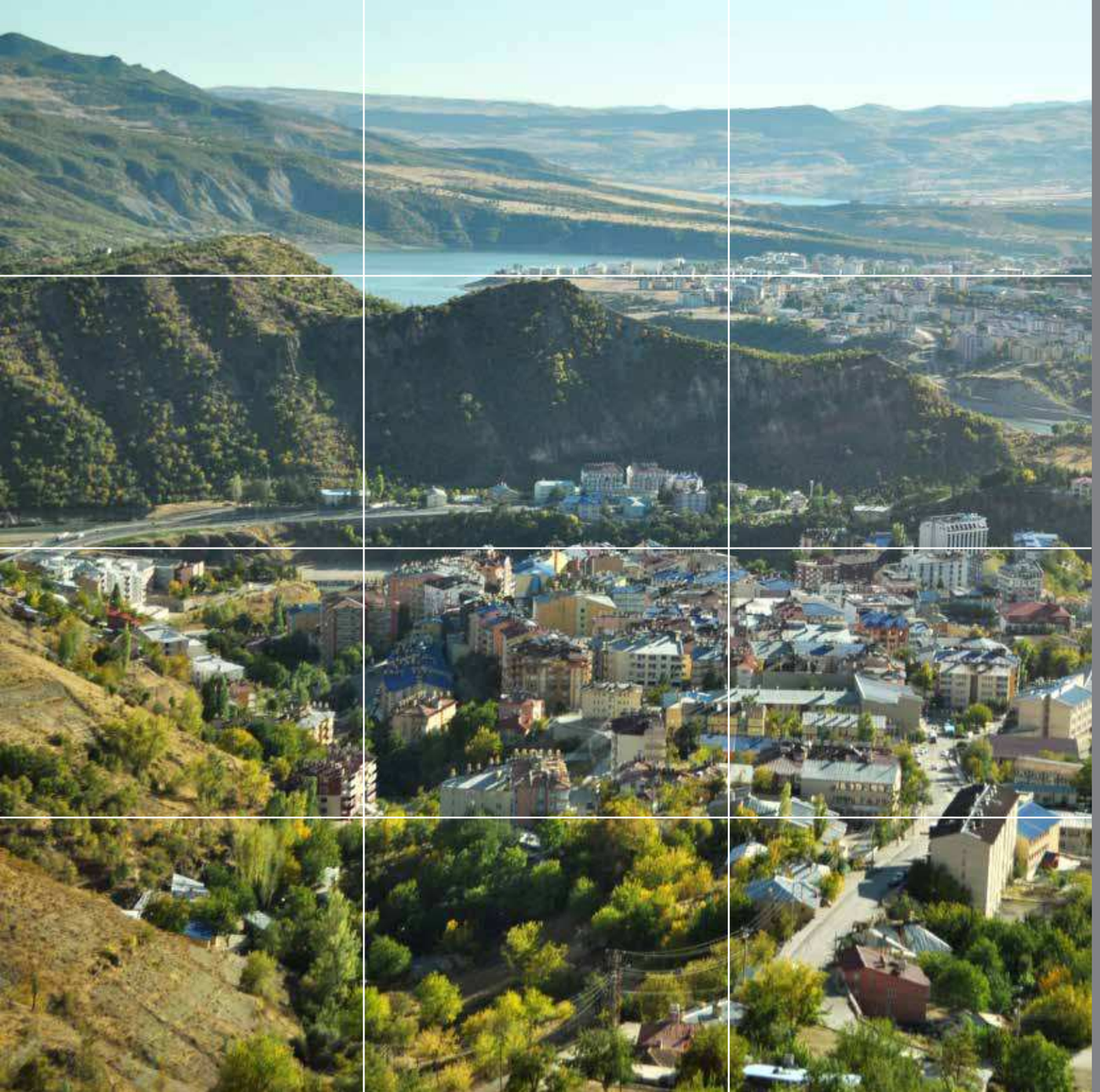

01 ANALİTİK BAKIŞ 07
Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

02 STRATEJİK BAKIŞ 15
Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

03 VİZYON 20
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vİzyon

04 3x3 VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ 23
Vizyon Çerçevesi
Eylem Çerçevesi

05 TUNCELİ'NİN GELECEĞİ İÇİN 36
10 TEMEL İLKE

"İş bu katalogda kullanılan materyaller, sosyal sorumluluk projesi kapsamında kullanılmıştır. Ticari amaçla kullanılamaz."

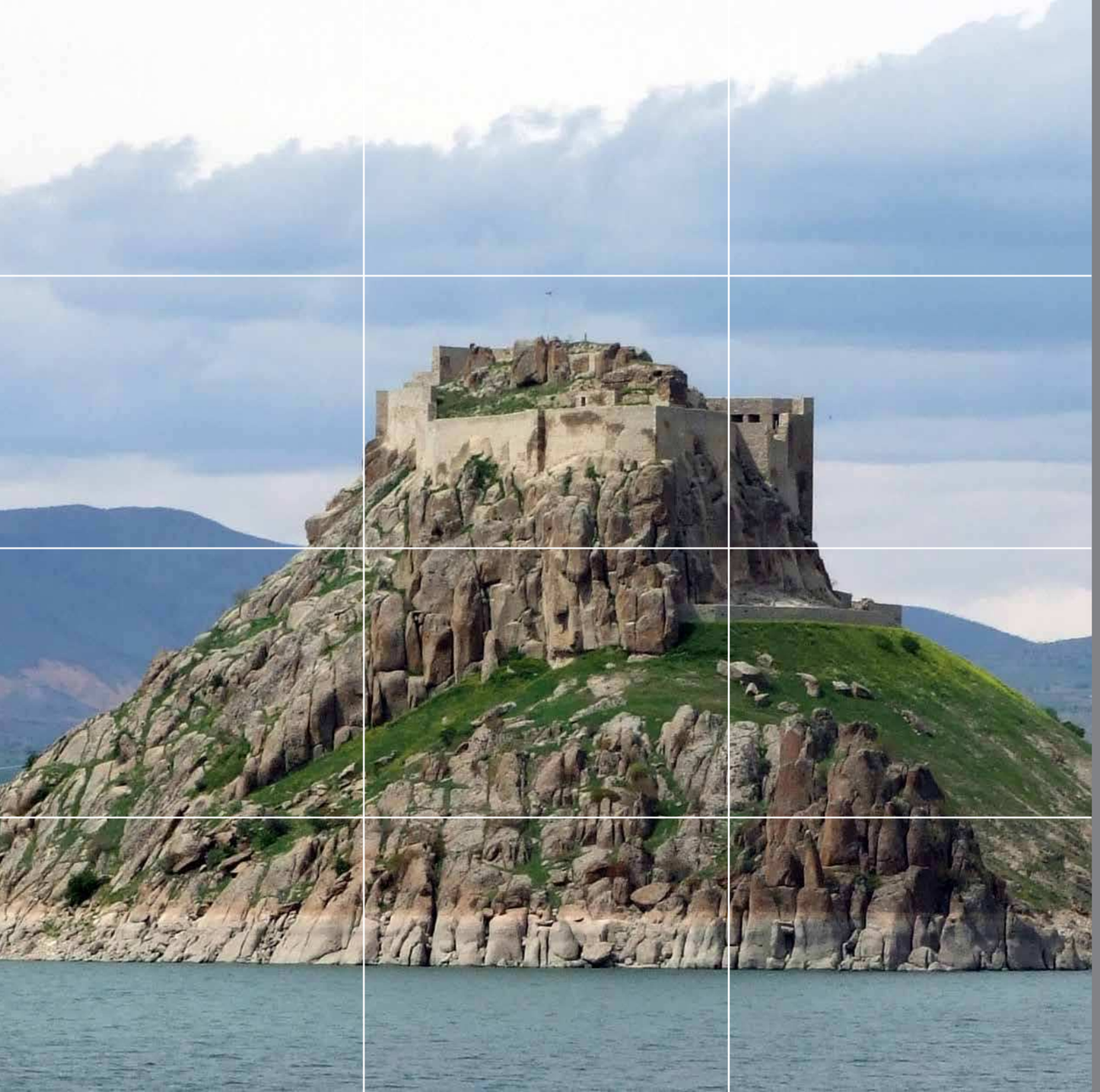

BÖLÜM 01

ANALİTİK BAKIŞ

Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

STRATEJİK GÖSTERGELER

Nüfus:
86.000 kişi

Ekonomik Değerler:
- Alabalık
- Hayvancılık
- Arıcılık- Tarım
  Un ve Unlu Ürünler
  Sanayisi
- Yem ve Yün İpliği
  Üretimi

Doğal Değerler:
- Dağlar
- Platolar
- Vadiler
- Akarsular
- Göller
- Krater Gölleri
- Kaplıcalar

Eğitim:
- Tunceli Üniversitesi:
  3730 öğrenci

Sosyal Altyapı:
- 1 Üniversite
- 1 Sinema
- 7 Kütüphane

Tarihsel İzler:
- M.Ö. 5.500'lü yıllardan kalma miras
- Medeniyetler: Subarrular, Hurriler, Hititler, Urartular, Medler, Makedonya Devleti, Roma İmparatorluğu, Partlar, Bizans İmparatorluğu, Sasaniler, Araplar, Anadolu Selçuklular, Osmanlı İmparatorluğu
- İn Delikleri (Derviş Hücreleri)
- Meydan Çeşmesi, Baş Çeşme
- Sivdin Köprüsü, Aşağı Köprü, Tahar Köprü
- Hamidiye Medresesi
- Yeni Hamam, Hamam-ı Atik
- Camii ve Türbeler
- Kaleler
- Mezar Taşları
- Kiliseler
- 35 Sit Alanı

Performans Kriterleri

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	EKONOMİ	YAŞAM KALİTESİ
56	55	17

ÇEVRE	SOSYAL
40	56

Kaynak: Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması, Boğaziçi Üniversitesi, 2011.

10 TEMEL SORUN

1 İşsizlik, istihdam sorunu
2 Siyasi gerilimin yarattığıkonomik çöküş ve yerleşim alanlarının ıssızlaşması
3 Az sayıda nitelikli tarım alanı
4 Göç sorunu
5 HES'lerin doğal sit alanlarında oluşturduğu tehdit
6 Negatif izlenim ve önyargılar, yanlış tanıtım
7 Genç iş gücünün yönlendirilmemesi
8 Gençlerde madde bağımlılığı
9 Sosyal faaliyet ve toplanma alanlarının eksikliği
10 Geleneksel el sanatlarının kaybolması

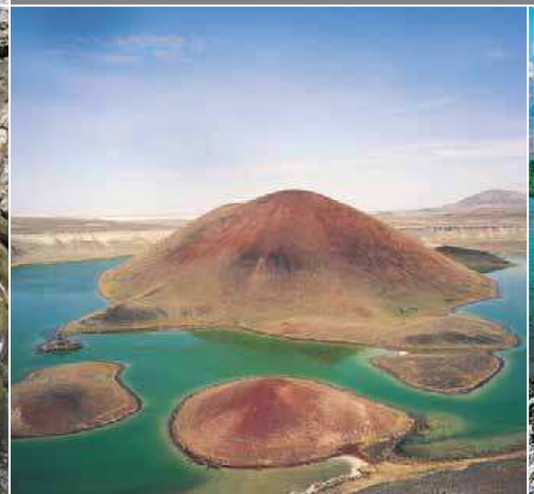
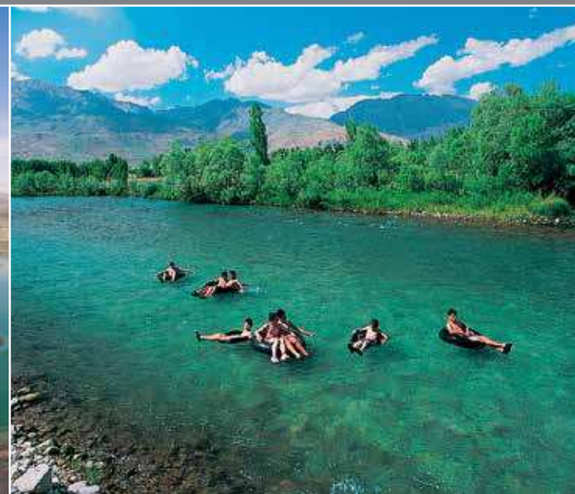

10 TEMEL FIRSAT

Üniversitenin açılması 1
Doğal değerler 2
Bilinçli, duyarlı halk 3
Kış, doğa ve dağ sporlarına uygun doğal çevre 4
Kırsal turizme uygun topografya 5
Özellikle büyükbaş hayvancılığa elverişli alanlar 6
Hoşgörü ve konukseverlik 7
Alevi-Bektaşi kültürü 8
Kentte sanayileşmenin olmaması 9
Keban Baraj Gölü, Peri Suyu ve Karasu Irmağı'nın çizdiği doğal sınır 10

BEK ANALİZİ

Kaynak: Kentsel Strateji

Birikim
- Farklı diller
- Hoşgörü
- Folklorik değerler
- Yerel şifa
- Ziyaretler

Bereket
- Yeşil(dağlar, platolar, yaylalar)
- Mavi (akarsular, göller)
- Toprak
- Yabani hayat
- Ilıcalar

Beceri
- Halk Hekimliği
- Munzur Doğal Kaynak Suyu
- Pülümür Balı
- Alternatif Tıp

Bakış
- Su
- İnanç
- Köken
- Hoşgörü
- Hayvancılık
- Doğal sınırlar

Büyüme
- Kırsal Turizm
- Yayla Turizmi
- Doğa sporları
- Eğitim
- Kırsal Kalkınma

Beklenti
- Geleneklerin Aktarımı
- Doğal Yaşamın Korunması
- Tarımsal Aktivite
- Ekolojik Sanayileşme
- Kırsal Kalkınma Modeli

Ekoloji
- Bioçeşitlilik
- Ekolojik Tehditler
- Doğal Sınırlar
- Doğal değerler

Ekonomi
- Hayvancılık
- Tatlı Su Balıkçılığı
- Arıcılık
- Çiftçilik

Eşitlik
- Kadın-erkek
- Farklı inançlar
- Sosyal gruplar
- Farklı etnik kökenler

Etkinleştirme
- Üniversite
- Kaybolan El Sanatları
- Köyler
- Kır Hayatı

Edinim
- Tarımsal Faaliyet
- Sosyal Altyapı
- Sivil/Kamu Ortaklığı
- Çevre dostu enerji üretimi

Entegrasyon
- Mavi/Yeşil
- Doğa/Tarım
- Bölgesel İttifak (Erzincan-Elazığ- Bingöl)

Koruma
- Yeşil
- Su
- Manevi Değerler
- Doğa
- Inançlar
- Kültür
- Farklılıklar

Kapasite
- Su: akarsular ve göller
- Yeşil topografya
- Ziyaretler

Kalkınma
- Kırsal Turizm
- Hayencılı ve tarım
- Kültür Turizmi
- Sağlık Turizmi
- Sportif faaliyetler

Kimlik
- Efsaneler
- Gizem
- Manevi Değerler

Katılım
- Sahiplenme
- Planlı Girişimcilik
- Sivil Ortaklık (İmece Bilinci)

Kurgu
- Kırsal Kent Hayali
- Kültür rotası
- Kültürel ortaklık

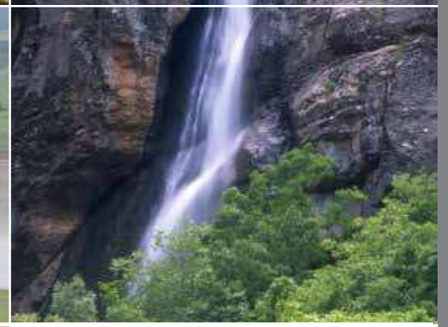

BÖLÜM 02

STRATEJİK BAKIŞ

Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

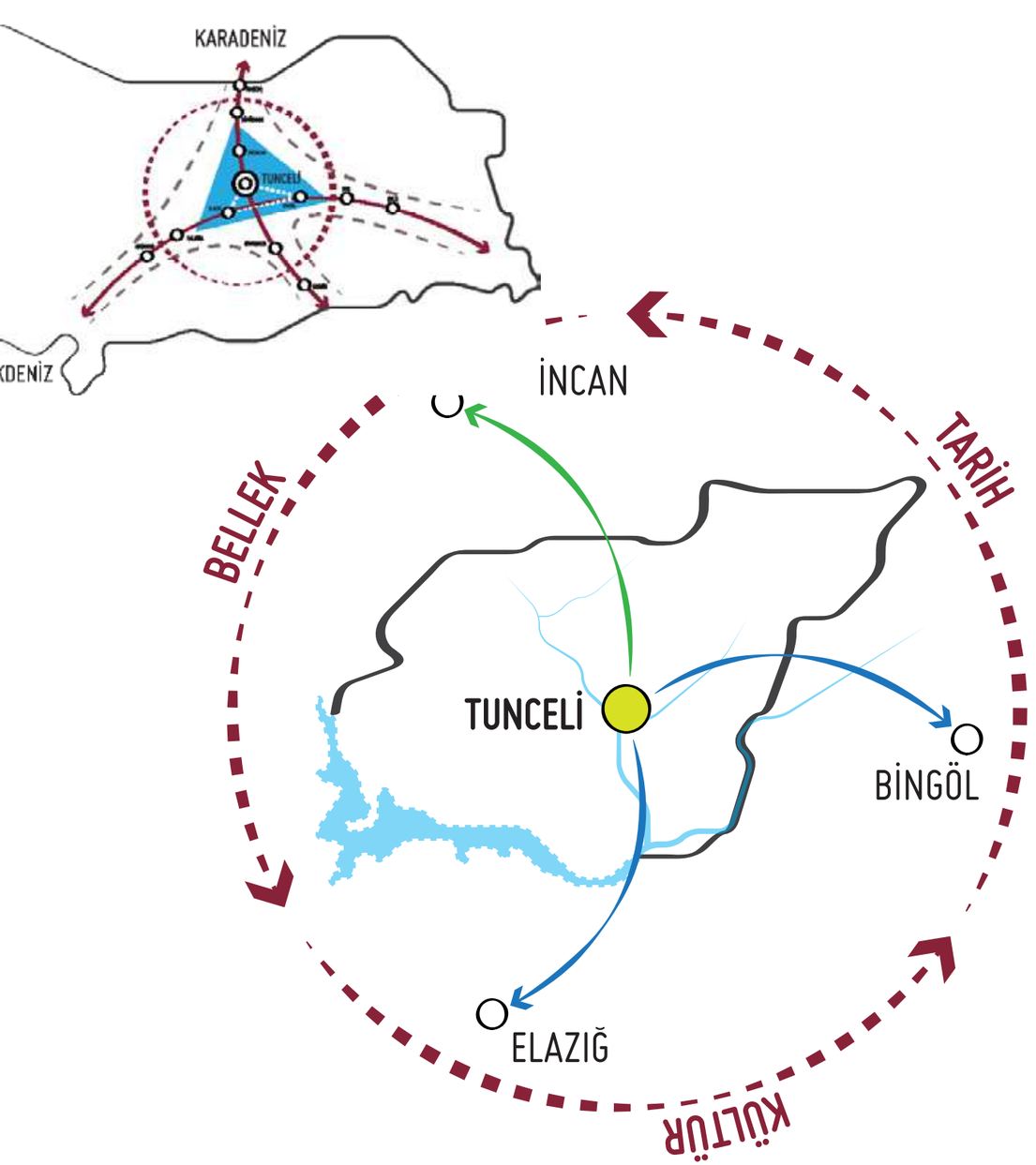

BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ

TUNCELİ, BÖLGE İÇİNDE HANGİ STRATEJİK ROLÜ ÜSTLENECEK?

Keban Baraj Gölü ve Peri Çayı sayesinde Elazığ ve Peri Çayı ortaklığı sayesinde Bingöl ile kurulacak "Mavi" ittifak ve Munzur-Mercan Dağları'nın yaratacağı yeşil ekonomi sayesinde Erzincan ile kurulacak "Yeşil" ittifak, kentin farklı temalarla bölgeye bağlanmasını sağlayacaktır.

Bingöl, Elazığ ve Erzincan ile birlikte Dersim coğrafyasını oluşturan Tunceli, bu kentlerle olan tarihsel ve kültürel ortaklığı "Bellek Aktarımı" ve "Kültür Turizmi" gibi temalarla bölgesel ittifaklara dönüştürmelidir.

Sivas, Erzurum, Malatya, Kahramanmaraş gibi sınır ilişkisi olmayan; ama kültür ve inanç yönünden benzerlik gösteren kentlerle "İnanç Turizmi" temasıyla ittifaklar kurulmalıdır.

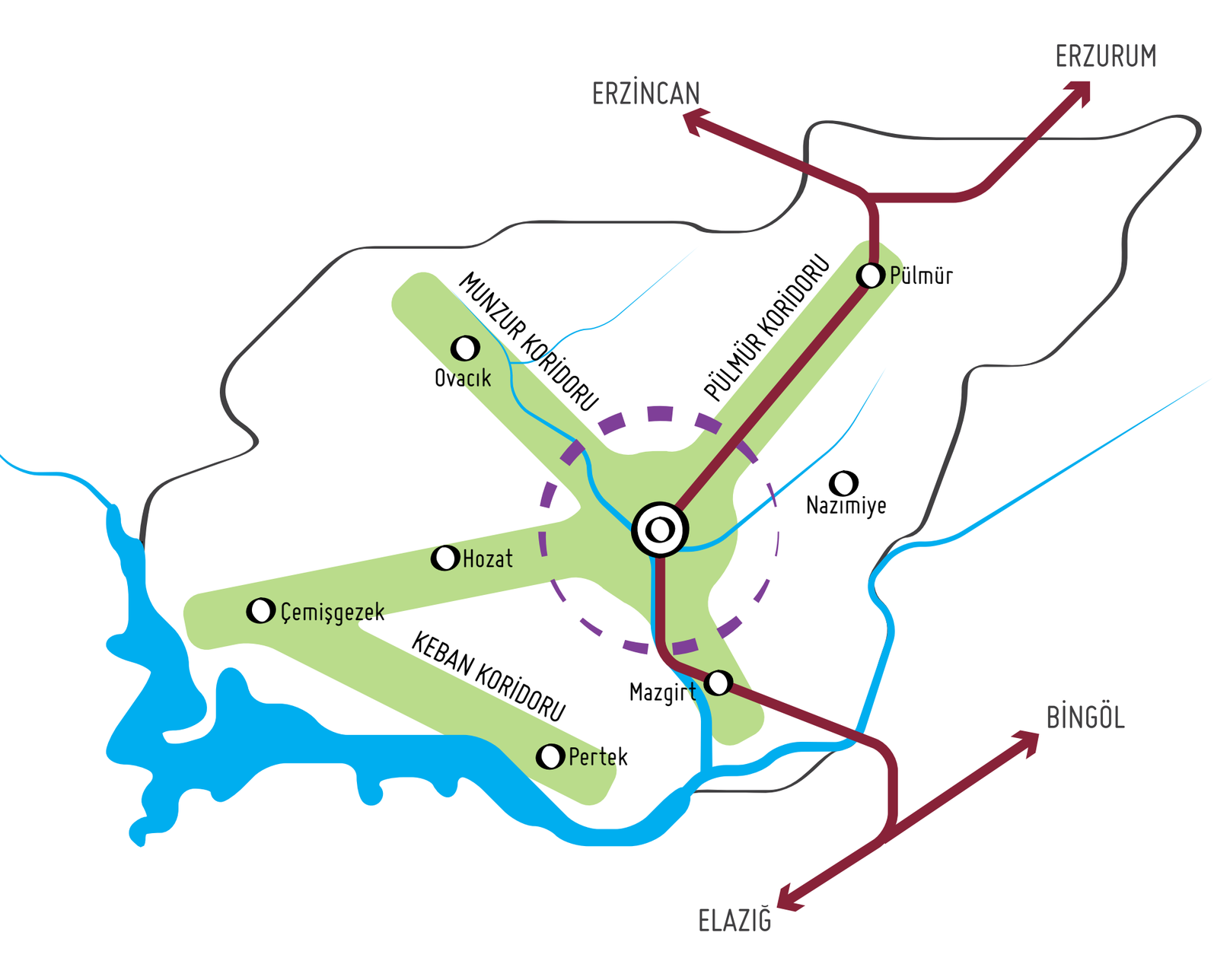

KENT KURGUSU

YENİ KENT KURGUSU NE OLACAK?

Tunceli, kuracağı bölgesel ittifaklar sayesinde geliştireceği stratejileri kentsel ölçeğe indirgemeli ve değerleri, öncelikleri ve gelişim stratejileri doğrultusunda oluşacak kentsel vizyonlar ile kendi kent modelini oluşturmalıdır. Bu bağlamda, Tunceli kent kurgusunu oluşturacak öncelikler şunlardır:

- Kültür, İnanç ve Bellek Aktarımı
- Doğal Yaşamın Korunması ve Sunulması
- Sakin Şehir Modeli
- Çevreye Saygılı Enerji Üretimi
- Yerel Yönetim-Üniversite İşbirliği
- Genç Nüfusun İstihdam Edilmesi
- Tematik Odaklar ile Kentin Deneyimlenmesi (Ziyaretle ve Adak Yerleri, Sit Alanları, Doğal Çekim Noktaları, Üretim Alanları, Tarihi Alanlar)

BÖLÜM 03

VİZYON
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

BÖLGESEL VİZYON

TEMATİK İTTİFAKLAR

KENTSEL VİZYON

KIRSAL KENT HAYALİ

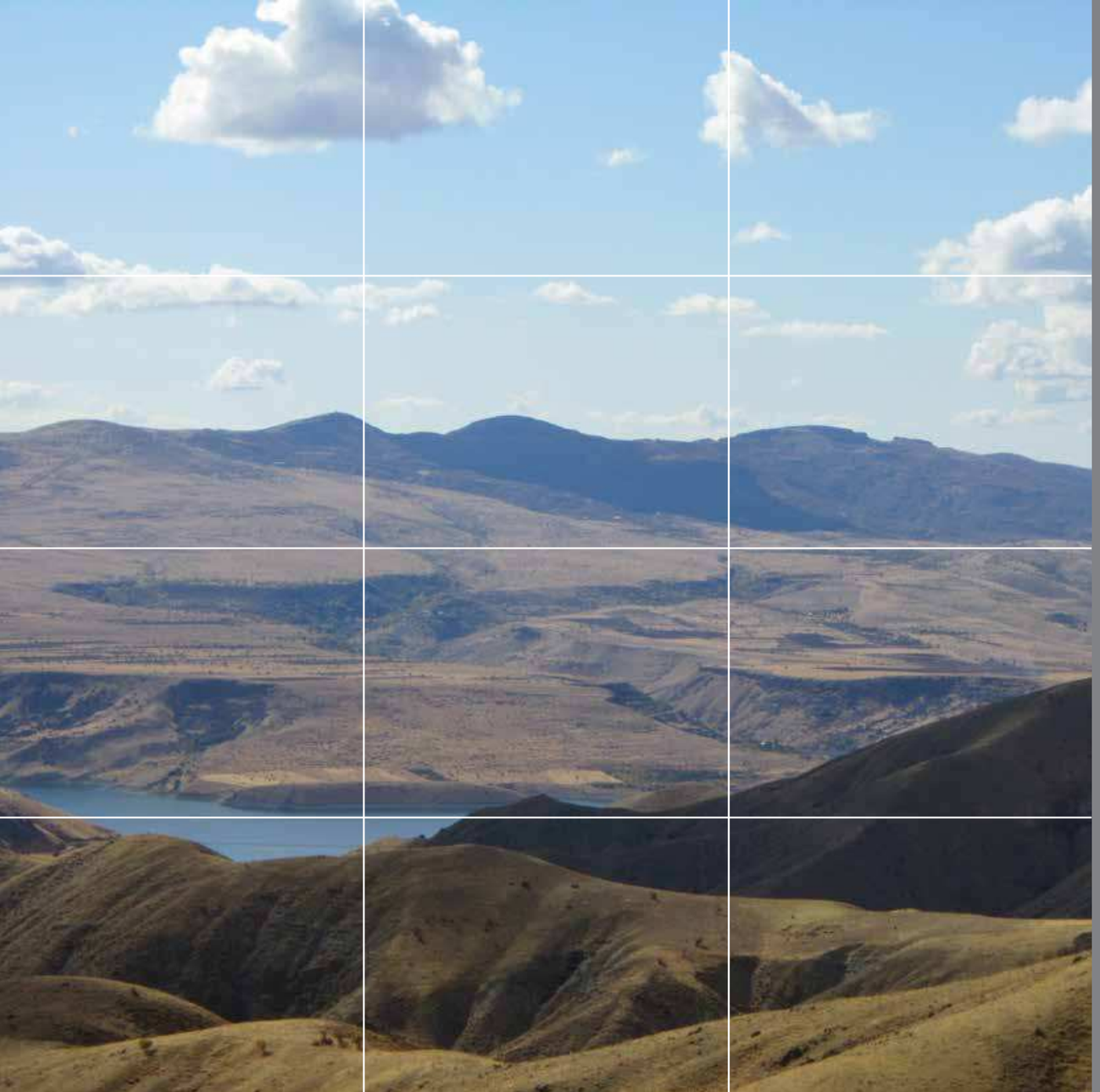

BÖLÜM 04

3X3 VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ

Vizyon Çerçevesi

Eylem Çerçevesi

VİZYON ÇERÇEVESİ 3 X 3 EYLEM ÇERÇEVESİ

1 FARKLILIK

1. **Maneviyat:** Doğa-İnsan Birlikteliğinden Doğan Naif Kültür
2. **Doğa:** Doğunun Saklı Cenneti
3. **Hoşgörü Kültürü:** Kim Olursan Ol Yine Gel

2 TEMA

1. **Saf:** Bozulmamış Doğal Zenginlik
2. **Birikim:** Doğa ile Kültürün Birleşimi
3. **Sakin:** "Sakin Şehir" Modeli

3 STRATEJİ

1. **Kalkınma:** Kırsal Kent Hayli
2. **Dönüşüm:** Önyargıları Yıkmak
3. **Bütünleşme:** Doğa-Kültür-İnanç Üçgeni

TUNCELİ'NİN GELECEĞİ

1 SEKTÖR

1. **Turizm:** Doğa ve Kültürün Ortaklığı
2. **Hayvancılık:** Lokomotif Sektör
3. **Organik Tarım:** Tarıma Yeniden Teşvik

2 PROGRAM

1. **Çevre:** Doğalın Korunması
2. **Katılım:** Memlekete Geri Dönüş
3. **Ekonomi:** Genç İşgücünün İstihdamı

3 PROJE

1. **Odak Noktası:** 3'lü Odak Sistemi
2. **Mavi Hat:** Su ve Sektörel Koridorlar
3. **Yeşil Alan:** Kentin Oksijen Kaynakları

VİZYON ÇERÇEVESİ

3 FARKLILIK	3 TEMA	3 STRATEJİ
Maneviyat	Saf	Kalkınma
Doğa	Birikim	Dönüşüm
Hoşgörü Kültürü	Sakin	Bütünleşme

3 FARKLILIK

1 Maneviyat

Doğa-İnsan Birlikteliğinden Doğan Naif Kültür

Tunceli, yoğunlukla Alevi-Bektaşi inancına bağlı insanların yaşadığı bir kenttir. Bu inanca göre, insanların doğa ile kurduğu ilişki başka bir boyuttadır; doğanın ve içerisindeki her canlının bir kutsallığı vardır ve her canlı veya cansız doğa unsuru en az bir insan kadar saygı görür. Bu sebeple, ağacın, taşın, suyun ve nicelerinin Tunceli için önemi büyüktür. Kenti saran tüm doğa, içinde sayısız manevi değeri barındırır, bahsedilen her değerin halk arasında bir hikayesi vardır. Bunlar ziyaretler ve adak yerleri gibi somut değerler olabildiği gibi, efsaneler ve deyişler gibi soyut değerler de olabilir. Tüm bu değerler Tunceli halkı tarafından içtenlikle sahiplenilmiştir. Bu maneviyatın aktarılması hem Tunceli'ye ait kültürün korunması, hem de ülke genelinde yaratılmış olan negatif izleniminin değişmesi yönünden önemlidir.

2 Doğa

Doğunun Saklı Cenneti

Tunceli, sahip olduğu doğal değerler ile eşsiz bir çevreye sahiptir. Munzur Suyu, Pülümür Çayı, Mercan Deresi, Tahar Çayı ve Peri Suyu gibi akarsuların bereketi ile Munzur ve Bayırpaşa dağlarının ve vadilerin sahip olduğu yeşil potansiyeli kentin kalkınmasında önemli rol oynayacaktır. Bunların yanı sıra, kentin botanik zenginliği yurtdışından bile birçok araştırmacının dikkatini çekmiş, hatta bazı endemik bitki türleri ilaç yapımında kullanılmak üzere incelenmiştir. Floral zenginliğin yanı sıra Tunceli doğası yaban hayatı açısından da çeşitlilik göstermektedir. Doğanın sunduğu bir başka zenginlik olan kaplıcalar ise şifalı termal suları ile sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

3 Hoşgörü Kültürü

Kim Olursan Ol Yine Gel

Tunceli halkı doğayla kurduğu naif birlikteliğin bir benzerini insan ile de kurmuş, bütün canlılara duyduğu hoşgörüyü insan için de sürdürmüş, herhangi bir ayrım yapmadan her insana aynı tavır ile yaklaşmıştır. Özellikle kırsal alanda yaşayan insanlar bir yabancıya bile "Tanrı Misafiri" gözüyle yaklaşmış, konukseverliğini göstermiştir. Tunceli halkının bu hoşgörü kültürü, kentin kalkınması için hazırlanacak senaryolarda (çiftlik turizmi,kültür turizmi, inanç turizmi)önemli bir katkı sağlayacaktır.

3 TEMA

1 Saf

Bozulmamış Doğal Zenginlik

Kentte uzun yıllar süren olağanüstü halin getirdiği kısıtlamalar, insanın doğal hayata müdahalesini en aza indirgemiştir. Bir kısıtlama durumunun getirdiği bu dolaylı koruma, Tunceli doğal değerlerinin bozulmadan kalabilmesini sağlamıştır. Fakat son yıllarda ortaya çıkan HES uygulamaları bu muhteşem doğa üzerinde bir tehdit oluşturmaktadır. Bu uygulama yerine geliştirilecek ekolojik enerji üretim sistemleri kentin geleceği için önem taşımaktadır.

2 Birikim

Doğa ile Kültürün Birleşimi

Tunceli, hem fiziksel hem de sosyal açıdan önemli birçok değeri barındırır. Doğal güzelliklerinin, kaplıcalarının, yerel ürünlerinin getirdiği fiziksel birikimin yanı sıra manevi değerleri, günlük yaşam adetleri, dini inancın getirdiği ritüelleri, yerel şifa becerileri, efsaneleri ve farklı dillerin konuşulması gibi sosyal değerleri ile geniş bir birikime sahiptir. Bu birikimin aktarımı hem kent için bir kalkınma aracı olacak, hem de değerlerin kaybolmamasını sağlayacaktır.

3 Sakin

‘‘Sakin Şehir’’ Modeli

Henüz bozulmamış doğası, neredeyse hiç gelişmeyen sanayi, nüfus yoğunluğunun düşük olması ve bu sebeplerden ötürü kentlerde görülen kirlilik sorununun olmaması, Tunceli’nin bir sakin şehir olmasını sağlayacak nedenlerdendir. Küreselleşmenin yarattığı homojen mekanlardan biri olmadan, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyan ve kentin dokusunun, sakinlerinin ve yaşam tarzının standartlaşmasına karşı çıkan kentlerden oluşan “Cittaslow” hareketi, gelecekte Tunceli’nin de katıldığı ve bu yönde vizyon geliştireceği bir model olmalıdır.

3 STRATEJİ

1 Kalkınma

Kırsal Kent Hayli

Kentleşmenin getirdiği ağır sanayi, kirlilik, nüfus yoğunluğu, çarpık kentleşme gibi sorunların Tunceli’ye yansımaması için var olan kırsallığın ön plana çıkacağı, bunun ekonomik katkıya dönüşeceği vizyonlar geliştirilmelidir. Bunun için, bölgede hakim ekonomik faaliyetlerden olan hayvancılık, çiftçilik ve tatlı su balıkçılığı gibi alanların geliştirilmesinin yanında bereketli toprakların tarımsal üretim için kullanılması, özellikle dağlık alanlarda tarımsal aktivite çalışmalarına ve son dönemlerde ilgi gören organik tarım çalışmalarına destek verilmesi gerekmektedir. Bu kırsallığı destekleyecek ve besleyecek bir diğer önemli faaliyet ise turizmdir. Bölgedeki kırsal hayatın ve doğayla özdeşleşmiş yaşam tarzının turistlere aktarılması kent için yeni bir istihdam alanı oluşturacaktır.

2 Dönüşüm

Önyargıları Yıkmak

Tunceli, eşsiz doğasına ve kültürel değerlerine rağmen bu özellikleriyle dikkat çekmek yerine bölgede hala devam eden çatışmalar yüzünden kamuoyunda yanlış bir izlenim edinmiştir. Bu önyargının yıkılması için kentin sahip olduğu değerlerin ön plana çıkarıldığı etkili tanıtımlar yapılmalıdır. Bu konuda, gerek yerel yönetimler gerekse üniversite işbirliği ile yapılacak yaratıcı tanıtımlar ile Tunceli ve Tunceli halkı kamuoyuna gerçek yönleriyle yansıtılmalıdır. Bu sayede Tunceli ülke gündeminde bir dönüşüme uğrayacak, esas değerleriyle tanınacaktır.

3 Bütünleşme

Doğa-Kültür-İnanç Üçgeni

Tunceli’nin kalkınmasında rol alacak stratejilerden belki de en önemlisi var olan değerlerinin korunması ve aynı zamanda birbirleriyle bütünleşerek çalışması olacaktır. Kent hayatının karmaşasından kaçıp doğaya yönelmek isteyen insanlar için Tunceli, doğal güzellikleri ile iyi bir alternatif olacaktır. Aynı şekilde, onu diğer kentlerden ayıran etnik kültürü ve yörede yaygın olan inancın getirdiği ritüeller, Tunceli için korunması gereken değerlerdir. Doğa, kültür ve inanç özlerine ait bu değerlerin gelecek projelerde bütünleşik olarak değerlendirilmesi hem Tunceli halkı için var olan düzenin devamı olacak hem de bu değerlerin birbirini besleyerek daha özgün ve yöreye uygun çalışmaların yapılması sağlanacaktır.

3 SEKTÖR

1 Turizm

Doğa ve Kültürün Ortaklığı

Tunceli'nin var olan fiziksel ve sosyal değerleri, birçok turizm çeşidinin bölgede uygulanmasına fırsat tanımaktadır. Var olan bu potansiyeller göz önünde bulundurulduğunda, uygulanacak birçok farklı turizm faaliyeti ile kent hem ekonomik hem de sosyal açıdan kalkınabilir. Uygun topografyası ve coğrafik koşulları sayesinde kış turizmi, dağ turizmi ve spor turizmi; halkın yaşam tarzının aktarılması, organik tarıma teşvik, kır hayatının deneyimlenmesi açısından kültür turizmi, çiftlik-tarım turizmi ve yayla turizmi; kaplıcaların geliştirilmesi ile termal turizm ve Alevi-Bektaşi inancının tanıtılması ile gerçekleşecek inanç turizmi Tunceli'nin kalkınmasında önemli bir rol üstlenecektir.

2 Hayvancılık

Lokomotif Sektör

Kentin temel ekonomik kaynaklarından biri olan hayvancılık, doğa koşullarına uygun hayvanların beslenmesi ile daha ileri bir noktaya gelme potansiyeline sahiptir. Özellikle küçükbaş hayvancılık için uygun arazi koşulları bu sektörde önemli bir gelişme kat edilmesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, bu alanda önemli diğer sektörlerden arıcılık ve alabalık yetiştiriciliği de gelişmeye açık faaliyetlerdendir. Munzur Suyu'nda yetişen kırmızı benekli alabalık ve özellikle Pülümür dolaylarında yaygın olan arıcılıktan elde edilen Pülümür Balı, kentin bilinen yerel ürünlerindendir ve geliştirilmesi ile kentin ekonomisine katkı sağlayacaktır.

3 Organik Tarım

Tarıma Yeniden Teşvik

Tunceli, dağlık alanların yoğunlukla bulunduğu bir kent olmasına rağmen, akarsular yönünden zengin olması sebebiyle bereketli topraklara sahiptir. Bu topraklardaki bereket, özellikle organik tarım yöntemiyle işlenerek ürüne dönüştürülebilir. Ayrıca, organik tarım bir turizm aktivitesi olarak da düşünüldüğünde, hem yerli halk hem de gelen turistler açısından ilgi çekici bir faaliyet alanıdır.

3 PROGRAM

1 Çevre

Doğalın Korunması

Tunceli, doğal kaynaklarının çeşitliliğiyle dikkat çeken bir kenttir. Bu kaynakların sürekliliği açısından uygulanacak projelerde çevre koruma ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Kalkınma stratejilerinde geçen kırsal kent modeli göz önünde bulundurulduğunda kentin gelişimi için sanayileşme ikinci planda kalmalı, bunun yerine hem çevre dostu hem de var olan zenginliklerin korunurken kullanılması ve sunulması yönünde projeler tasarlanmalıdır. Sanayileşmenin gerçekleşeceği durumda ise ekolojik yöntemlere gidilmeli, doğaya en az zararı verecek üretim biçimleri tercih edilmelidir. Bu noktada, kentin en büyük kaynaklarından biri olan Munzur Suyu için bir tehdit oluşturan HES'ler yerine alternatif enerji üretim biçimleri geliştirilmelidir.

2 Katılım

Memlekete Geri Dönüş

Tunceli'de gerçekleşen 38 ve 93 zorunlu göçleri yüzünden yerli halkın çoğu kent dışına yerleşme durumunda kalmıştır. Bu sebeple, birçok köy neredeyse yok olmuş, yıllar boyunca tarım ve hayvancılık gibi faaliyetler yapılamamıştır. Kentin OHAL statüsünden çıkarılmasıyla kent yeniden canlanmaya başlasa da hala yerli halkın çoğu kent dışında ya da ülke dışında yaşamaktadır. Tunceli'nin gelişmesi ve vizyonların uygulanabilmesi aşamasında en büyük destek yerli halktan gelecektir. Bu noktada, halkın kenti sahiplenmesi için insanların geri dönüş için teşvik edilmesi gerekmektedir. Kentte yapılan festivaller ve bunun benzeri diğer etkinlikler, halkın Tunceli'yi farklı bir açıdan görmesini ve kısa bir süreliğine da olsa kente geri dönmesini sağlasa da daha kalıcı çözümler ve teşvik yolları üretilmelidir.

3 Ekonomi

Genç İşgücünün İstihdamı

Tunceli'nin önemli sorunlarından olan genç nüfusun yetiştirilmemesi ve işsizlik sorunu, üniversite-kamu-özel sektör işbirliği ile çözülmelidir. Kentin gelecek kurgusunda önemli bir yere sahip olacak turizm sektörü özellikle genç nüfusun istihdamı ile daha da gelişecektir. Üniversitenin açacağı çeşitli kurslar ve çalıştaylar ile gençlere turizmin her alanı ile ilgili eğitimler verilmeli ve bu alanda nitelikli ara elemanlar yetiştirilmelidir. Böylece, var olan yerel katılımın gücü ile hem Tunceli'nin ekonomik kalkınması sağlanacak, hem de özellikle gençler için yeni iş alanları yaratılacaktır.

3 PROJE

1 Odak Noktası — 3'lü Odak Sistemi

Turistik Odak:
Tunceli'de hali hazırda bulunan Munzur Milli Parkı, Ovacık Gözeleri, Kutudere gibi odakların haricinde yeni uygulanacak turistik faaliyetler ile bu odakların sayısı arttırılmalıdır. Tunceli merkezden başlayan bu odaklar trekking veya dağ bisikleti yolları ile birbirine bağlanarak bir çeşit ağ oluşturulmalıdır.

Kültürel Odak:
Tunceli halkı için önemli bir yere sahip olan ziyaretler ve adak yerleri birer odak olarak değerlendirilip bir kültür rotasının içinde sunulmalıdır. Bu kapsamda hazırlanacak broşürler ile her odağın efsanesi, hikayesi ve tarihi paylaşılmalıdır.

Üretim Odağı:
Tunceli'de gelişmesi beklenen organik tarım, kırsal turizm, çiftlik-tarım turizmi gibi faaliyetler üretim odaklı faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin özellikle yerel yönetimler tarafından teşvik edilmesi ve üniversite ile işbirliği içerisinde nitelikli üretimin yapılması gerekmektedir.

3 PROJE

2 Mavi Hat — Su ve Sektörel Koridorlar

Ulaşım Hattı:
Tunceli doğal sınırını çizen Keban Baraj Gölü Tunceli-Elazığ arası feribot seferlerine imkan tanımaktadır. Bu seferlerin düzenlendiği limanların rehabilite edilmesi hem hizmetin kalitesini arttıracak, hem de halkın bu mavi hattı kıyı kullanımı ile deneyimlenmesini sağlayacaktır. Hat boyunca tasarlanacak yeşil alanlar ile bu sınırın canlandırılması gerekmektedir.

Rekreasyon Hattı:
Tunceli için mavi hat olarak nitelendirilebilecek Munzur Suyu ve Pülümür Çayı kentin içinden geçerek lineer bir bölünme yaratmıştır. Bu hatların çevresinde hali hazırda bulunan piknik ve mesire yerlerine ek olarak tasarlanacak kamusal alanlar ile hem yerli halk hem de turistler için rekreatif alanlar oluşturulmalıdır. Bu hat ayrıca rafting, kano ve sportif balıkçılık gibi sporlar ile desteklenmelidir.

Ekonomi Hattı:
Munzur Suyu, Pülümür Çayı, Peri Suyu, Mercan ve Tahar çayı özellikle kırmızı benekli alabalık bakımından zengin sulardır. Doğru avlama ve yetiştirme uygulamaları ile bu hatların kent ekonomisine katkısı artırılabilir. Tunceli Üniversitesi Munzur Suyu Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi ile yapılacak çalışmalar kentin bu alanda kalkınmasına katkıda bulunacaktır. Balıkçılık dışında Munzur Suyu günümüzde içme suyu olarak da kullanılmaktadır. Doğaya zarar vermeden kurulacak tesisler yine yerel yönetim ve üniversite işbirliği ile daha verimli hale getirilmelidir.

3 PROJE

3 Yeşil Alan — Kentin Oksijen Kaynakları

Flora:
Munzur Vadisi Milli Parkı florası içinde zengin bir bitki çeşitliliğini barındırır. Buna birçok endemik bitki türü dahildir. Bu zenginlik yıllardır yöre halkı tarafından alternatif tıp uygulamaları için değerlendirilmiştir. Son dönemlerde popülerleşen alternatif tıp kavramı Tunceli'nin zengin florası ile yerel şifa ve halk hekimliği ile birleştiğinde kente özgü gelişebilir bir alan yaratılmalıdır.

Yayla/Mera:
Yayla yasaklarının kalkmasıyla yaylalar ve meralar tekrar aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bölgenin temel ekonomik faaliyeti olan hayvancılık için yaylaların ve meraların aktif kullanılması gerekmektedir. Yem ve yem ürünleri sanayi için de önemli bir kaynak olan yayla ve meralar aynı zamanda turistik faaliyetler için de birer kaynaktır.

Park:
Kent yaşamının önemli bir parçası olan parklar özellikle Tunceli merkez ilçesinde Munzur Suyu çevresi ile birlikte tasarlanarak hem rekreatif hem de turistik olarak hizmet verecektir. Farklı temalarda tasarlanacak parklar birer açık hava müzesi olarak da işleyerek Dersim tarihi ve kültürü hakkında bilgi aktarımında bulunan mekanlar haline gelmelidir.

BÖLÜM 05 TUNCELİ'NİN GELECEĞİ İÇİN 10 TEMEL İLKE

TUNCELİ'NİN GELECEĞİ İÇİN 10 TEMEL İLKE

1. **KORUMA:** Munzur'un Bereketi
2. **KÜLTÜR:** Dağlar Ardında Saklı Kalanlar
3. **KIRSALLIK:** Topraktan Büyümeye
4. **KALKINMA:** Turizm-Hayvancılık-Tarım Üçgeni
5. **KİMLİK:** Alevi-Bektaşi İnancı
6. **KATILIM:** Yerel Güç
7. **KEŞİF:** Doğru Tanıtım
8. **KOORDİNASYON:** Üniversite ile İşbirliği
9. **KAYNAK:** Yöreye Özgü Ürünler
10. **KONUKSEVERLİK**: Paylaşım

KORUMA: MUNZUR'UN BEREKETİ

Tunceli, coğrafi konumu itibariyle dağları, vadileri, platoları, akarsuları, şelaleleri, krater gölleri ve termal kaplıcaları ile zengin bir topografyaya ve doğal güzelliklere sahiptir. Yerleşim alanlarının az olması ve kapladığı alana göre nüfusunun az olması sebebiyle doğal alanları bozulmamıştır. Ancak, bölgede hala devam eden çatışmalar sebebiyle alınan yüksek güvenlik önlemleri bazı orman alanlarının tahrip olmasına neden olmuştur. Bölgenin doğal alanları için bir başka tehdit unsuru ise Munzur Suyu, Mercan Çayı ve Peri Suyu üzerine yapılmış ve yapılması planlanan HES'lerdir. Bu doğal alanların korunması, sürdürülebilmesi, biyoçeşitliliğin bozulmaması ve çeşitli ekosistemlere zarar gelmemesi için buna yönelik planlama kararları alınmalıdır.

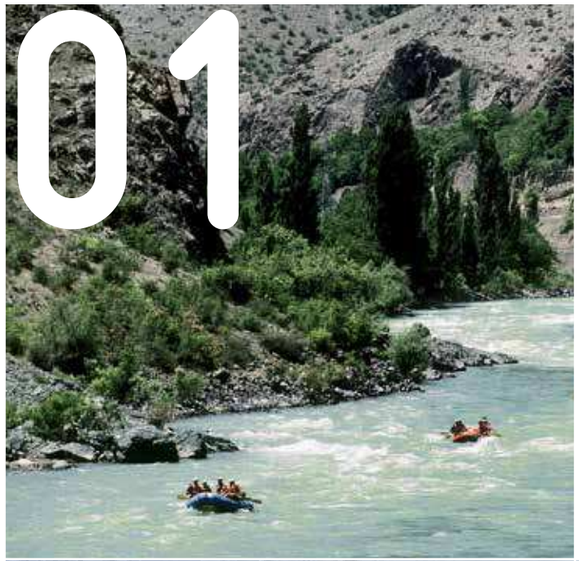

KÜLTÜR: DAĞLAR ARDINDA SAKLI KALANLAR

Tunceli'yi diğer kentlerden ayıran belki de en önemli özelliğidir. Tunceli halkı farklı etnik kökeni sebebiyle uzun yıllar boyunca baskı altında yaşamış ve OHAL statüsünde bulunması sebebiyle uzun yıllar boyunca kültürlerini saklamak zorunda kalmıştır. Tunceli halkı için manevi değeri yüksek olan bu ziyaretler günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Dersim kültürünün önemli bir parçası olan doğa sevgisi, kendisini ziyaretler yoluyla da göstermiştir. Aynı şekilde adak yerlerinin de Tunceli kültüründe ayrı bir yeri vardır. Özellikle Düzgün Baba Adak Yeri en çok ziyaretçi çeken yerdir. İçinde birçok efsaneyi barındıran bu kültür, halkın yıllarca korku ve baskı içerisinde yaşamasından ötürü genç nesillere yeterince aktarılamamıştır. Yapılacak yeni kültür ve bellek aktarımı çalışmaları ile bu birikimin yeni nesillere aktarılması gerekmektedir.

Tunceli, tüm bu kültürel zenginliğini farklı kültürlere ev sahipliği yapmasından almıştır. Ermeniler, Kürtler, Zazalar, Türkler gibi birçok farklı etnik gruba ev sahipliği yapmış olan Tunceli coğrafyasında hakim olan hoşgörü kültürü sayesinde her insanı kabul etmiştir. Bölgede konuşulan farklı yöresel diller bu kültürel çeşitliliğin bir parçasıdır; ama yine genç nesile aktarım konusunda sorunlar vardır. Bu dillerden Dersimce diye bilinen dil çoğunlukla yaşlı nüfusun konuşabildiği bir dil haline gelmiştir. Oysaki yıllar boyunca her kökenden insana ev sahipliği yapmış Tunceli için yöresel dilinin unutulmaya yüz tutması büyük bir kayıp olacaktır. Bu çeşitliliğin

KIRSALLIK: TOPRAKTAN BÜYÜMEYE

Tunceli, sahip olduğu kırsal değeri potansiyele çevirdiği zaman kalkınmada gelişim gösterebilir. Sahip olduğu doğaya zarar getirmeyecek ve kırsal üretimi, kırsal hayatı destekleyecek her türlü yatırım kenti koruyarak geliştirecektir. Bu noktada, üretimin her ne kadar tarım ve hayvancılık odaklı gelişmesi beklense de belli alanlarda sanayinin de ekonomiyi desteklemesi gerekmektedir. Tunceli, özellikle yem ve yem ürünleri sanayisinde gelişmeye açıktır. Bölgede hayvancılığın yaygın olması sebebiyle bu sanayi koluna ihtiyaç her zaman olacaktır. Bu noktada, sanayinin belirtilen kırsal üretimin önüne geçmeden, kırsal sanayinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Kentte yapılacak her girişim kırsal kent hayalini zedelemeyecek biçimde olmalıdır.

Munzur'un ve diğer akarsuların bereketiyle gelişen topraklar Tunceli'nin en değerli varlıklarındandır. Kırsal kalkınmayı besleyecek olan bu topraklar kentleşmenin getirdiği kirliliğe maruz kalmadan sürdürülmelidir. Bunun için gerek enerji üretiminde gerekse sanayide atılacak her adımın çevre dostu olmasında dikkat edilmelidir.

03

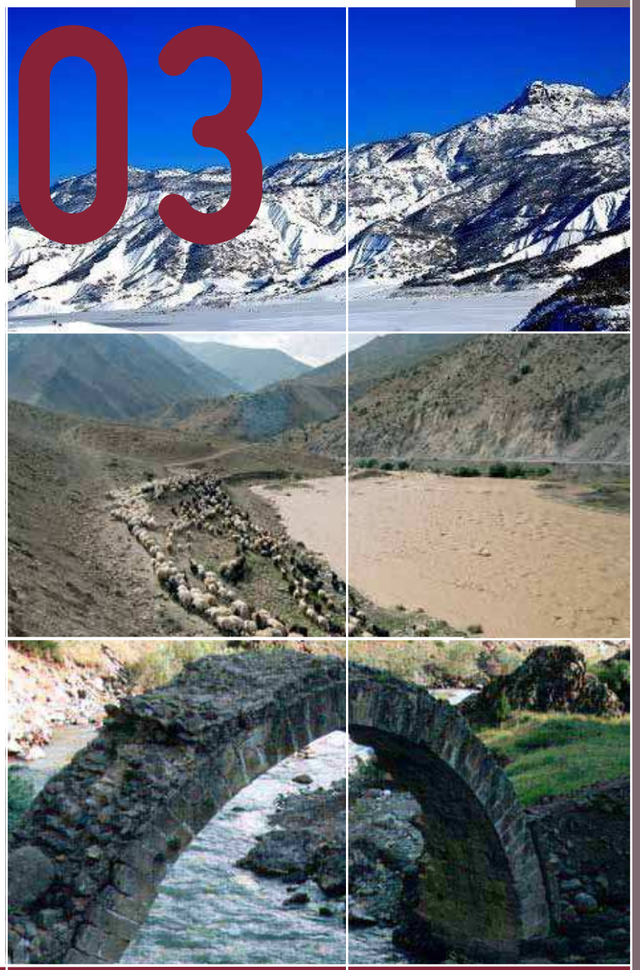

KALKINMA: TURİZM–HAYVANCILIK–TARIM ÜÇGENİ

Tunceli'nin kalkınmasında rol oynayacak 3 temel sektör turizm, hayvancılık ve tarımdır. Bu 3 sektör içerisinde turizm, tarımsal aktiviteyi ve hayvancılığı birbirine bağlama potansiyeline sahiptir. Değişen turizm algısı ve kent insanının kentleşmenin getirdiği sorunlar yüzünden doğaya yönelme isteği bilindik turizm çeşitleri yerine yenilerini doğurmuştur. Bunlardan kırsal turizm, çiftlik turizmi, tarım turizmi, yayla turizmi ve eko turizm gibi çeşitler Tunceli coğrafyası için uygun faaliyetlerdendir. Doğal yaşamın sunulması ve günlük köy yaşamının deneyimlenmesini içeren bu turizm alanları turistlerin tarımsal aktiviteyi ve hayvancılığı hem gözlemlemesine hem de bilahare katılmasına imkan sağlamaktadır.

Bu faaliyet alanlarında nitelikli ara elemana ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gereksinim, kentteki işsizlik sorununu çözmeye yardımcı olacaktır. Üniversitenin açacağı kurslar ve sertifika programları ile turizm alanında hizmet verecek kalifiye eleman yetiştirilmelidir.

04

KİMLİK: ALEVİ-BEKTAŞİ İNANCI

Tunceli halkının kültürüne bakıldığında Alevi-Bektaşi inancına bağlı insanların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Tunceli yerli halkının neredeyse tamamı bu inancı benimser; bu noktada kentte bir homojenlik ve birikim söz konusudur. Tunceli'nin bu kimliği farklı dönemlerde halkı için sorun haline gelmiş, yakın bir zamana kadar Tunceli halkı inancını gizli saklı sürdürmek zorunda bırakılmıştır. Bu noktada, "Raa Haqi" (Tanrının Yolu) inancından gelen doğa ile olan naif birliktelik kendisini ziyaretler yoluyla göstermiştir.

Bu inancın ve onun getirdiği kültürel izlerin kaybolmaması ve yeni nesillere aktarılması için özellikle halk arasında "dede" diye bilinen kişilerin bilgi ve deneyimden faydalanılmalıdır. Tunceli Üniversitesi bünyesinde bulunan Alevilik Araştırma ve Uygulama Merkezi bu konuda önemli bir atılımdır ve bunun devamı halkın da katılımıyla daha ileri seviyeye taşınmalıdır. Ayrıca, kentte düzenlenecek inanç turizmi ile hem bu aktarım sağlanacak hem de kent için ekonomik bir katkı olacaktır.

05

06

KATILIM: YEREL GÜÇ

Dış göçün hala devam ettiği Tunceli'de bunu kontrol altına almak ve kentin kalkınması için yerel katılımı artırmak gerekmektedir. Genç nüfusun görece fazla olduğu ilde genç nüfusun katılımı artırılmalı, gençler kentlerini korumaya ve kültürlerini aktarmaya teşvik edilmelidir. Bu noktada, yerel yönetimlerin üniversite ile yapacağı işbirliği önemlidir. Genç nüfusun bilinçlendirilmesi, farklı konularda açılacak kurslar ve programlarla eğitilmesi ve farklı alanlar için istihdam edilmesi gerekmektedir.

Uzun yıllar boyunca farklı kökenlerden insanlara ev sahipliği yapan Tunceli'de, bu birlikteliğin gücüyle yerel katılım artırmalıdır. Halkın kentine sahip çıkması ve bir imece duyarlılığı ile kentin gelişimine katkıda bulunması gerekmektedir. Bu noktada, kadınların da topluma kazandırılması önemlidir. Dersim kültüründe var olan kadın-erkek eşitliği sayesinde kadının toplumsal faaliyetlere ve üretim aktivitelere katılımı kolaylıkla sağlanacaktır.

KEŞİF: DOĞRU TANITIM

Tunceli, ülke gündeminde bölgede süregelen çatışmalarla yer almış bir kenttir. Bu sebeple, Tunceli halkı da kamuoyunda yanlış tanınmaya maruz bırakılmış, o hoşgörülü naif tavrı ve zengin kültürüyle tanınmak yerine hakkında yapılan ön yargılara maruz kalmıştır. Tunceli hakkında kamuoyunda çıkan bu yanlış izlenimi değiştirmek ve Tunceli'nin fiziksel, kültürel ve sosyal değerlerini sergilemek için doğru ve yerinde tanıtımların yapılması gerekmektedir. Bir başka deyişle kamuoyu tarafından yeniden keşfedilmesi gerekmektedir.

Etkili tanıtımın yapılabilmesi için yerel yönetimlerin üniversite ile yapacağı işbirliği önem

KOORDİNASYON: ÜNİVERSİTE İLE İŞBİRLİĞİ

Tunceli Üniversitesi kentin gelişmesine her yönden katkı sağlamalıdır. Üniversiteler, kentlerin hem sosyal hem ekonomik dönüşümünde rol oynayan belki de en etkili paydaştır. Tunceli Üniversitesi, kentin farklı bölgelerinde eğitim hayatını sürdürmekte iken kent girişine yakın bir konumda tek bir kampus içinde eğitim vermeye devam edecektir. Bu durum, üniversitenin gelişmesini hızlandıracak, böylece farklı paydaşların kurum ile yapacağı işbirlikleri de daha sağlıklı olacaktır. Üniversite bünyesinde açılacak farklı araştırma merkezleri Tunceli'nin yöresel değerleri bazında çalıştığı takdirde kentin gelişmesi için büyük bir katkı olacaktır. Bu merkezler, Tunceli'nin kendi

KAYNAK: YÖREYE ÖZGÜ ÜRÜNLER

Yöreye özgü ürünler bir kentin tanınmasında en etkili kaynaklardan biridir. Kentin tanıtımı, kent ekonomisine katkı, yöreselliğin devamı için yöresel ürünlerin korunması, sürdürülmesi ve sunulması için gereklidir.

Pertek, Hozat ve Çemişgezek'in dut, pestil, orcik, ve şavak peyniri; Pülümür'ün balı; Ovacık'ın tek başlı sarımsağı; Merkez, Mazgirt ve Pülümür'ün maden suyu; Pülümür'ün kaya tuzu ve Munzur suyu Tunceli kentinin yöresel ürünlerindendir. Bunlardan bazıları hali hazırda pazara sunulmuşken, kaya tuzu ve maden suyu yeterince tanıtılamamıştır. Bu ürünlerin etkili tanıtımı bölgenin tanınabilirliği ve ekonomisi açısından gereklidir.

KONUKSEVERLİK: PAYLAŞIM

Tunceli halkının konukseverliği kentte geliştirilecek çoğu turizm faaliyeti için değerlendirilmesi gereken bir fırsattır. Bölge coğrafyası ve kültürü için uygun olan çiftlik turizmi, tarım turizmi, eko turizm gibi faaliyetler için gelecek turistlerin kır hayatını deneyimlemeleri beklenmektedir. Bu noktada, halkın turistleri evlerinde ağırlaması ve günlük aktivitelere dahil etmesi gerekmektedir. Bu tarz girişimlerde halkın konukseverliği bir avantaj olarak kullanılmalıdır.

www.kentselvizyon.org